

Бровко Л.В.

викладач;

Стеценко О.О.

викладач,

*Хорольський агропромисловий коледж
Полтавської державної аграрної академії*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ПОЛТАВЩИНИ

Фермери – це гвардія реформаторів українського села. Саме вони майже 30 років тому стали ініціаторами впровадження приватної власності на землю. Нові орендні відносини, нові взаємовідносини у сфері виробництва почали з'являтися у 1985-1986 рр. А перші фермерські господарства з'явилися у 1988 році.

Правовою основою розвитку фермерства в Україні є закон «Про селянське (фермерське) господарство». Фермерство характеризується як форма підприємництва громадян України, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією.

Селянське (фермерське) господарство як одна із рівноправних форм господарювання на селі спрямовує свою діяльність на зміцнення продовольчої бази країни, дбає про підвищення та раціональне використання земельних угідь, природних та трудових ресурсів, про збереження родючості ґрунтів, сприяє соціальному розвитку села.

Сьогодні ж на Україні діє 39428 фермерських господарств, які мають в наявності 4621,7 тис. га сільськогосподарських угідь. В середньому на кожне господарство припадає 110-120 гектарів. Окремі є фермерські господарства мають до 10 тис.гектарів.

На Полтавщині фермерські господарства є найбільш поширеною організаційно-правовою формою сільськогосподарської діяльності. На 1 листопада 2014 року їх налічувалося 1849 шт. Полтавські фермери мають у користуванні 223,2 тис.га сільськогосподарських угідь. Середній розмір фермерського господарства складає 121,7 га.

У порівнянні з 2000 роком, чисельність фермерських господарств на Полтавщині зросла майже у 5 разів. Відповідно, збільшилась і площа земель, яку вони обробляють, майже у 3 рази. Середній розмір фермерського господарства зріс у 2,2 рази – з 55 га до 120 га.

Найбільша кількість фермерських господарств налічується у Глобинському, Полтавському, Козельщенському, Кобеляцькому, В.Багачанському районах, найменша – в Чорнухинському, Пирятинському, Оржицькому та Котелевському районах.

У фермерських господарствах області працює понад 4,6 тис. працівників. А це майже 10% від загальної чисельності працюючих на сільськогосподарських підприємствах.

Фермерські господарства Полтавщини спеціалізуються, в основному, на вирощуванні зернових і технічних культур. З наявних фермерських господарств тваринництвом займаються тільки 46 господарств. Але значна частина фермерських господарств, особливо ті, що мають невеликі площі, отримують низьку урожайність сільськогосподарських культур. Основними причинами є низька культура землеробства, грубі порушення вимог агротехніки, недотримання сівозміни.

Тому невеликим фермерським господарствам необхідно переглянути свої підходи до структури виробництва продукції рослинництва. Шукати найефективнішу нішу у сфері виробництва продукції, яка б могла приносити стабільний прибуток, виходячи з можливостей фермера.

Фермери Полтавщини могли б більше займатися виробництвом картоплі, овочів та плодово-ягідної продукції. Природно-кліматичні умови області дозволяють ефективно господарювати в цій галузі.

Є всі умови для розвитку тваринництва. І є перспективні фермерські господарства, які утримують понад 700 голів ВРХ, при цьому отримують прибуток при рівні рентабельності майже 50%, створюються додаткові робочі місця. Але тваринництво є більш трудомісткою галуззю, що потребує щорічно неабияких затрат праці і коштів, а ще й спеціалізованих приміщень, кормосховищ та інших виробничих потужностей.

Потенційним резервом для розвитку фермерства на Полтавщині є особисті підсобні господарства, яких в області налічується понад 230 тисяч і в своєму розпорядженні мають більше 300 тис.га землі. Більше 90% вирощеного врожаю картоплі, овочів, плодів, ягід і понад 50% молока і м'яса вироблено саме в цих господарствах. Тому створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів наразі є актуальним.

Реалізація продукції, виробленої у фермерських господарствах, відбувається за традиційними каналами: переробні підприємства, комерційні структури, продаж на ринку. Досить поширений бартерний обмін. Відсутність організованої системи збуту сільськогосподарської продукції на дає можливості отримати реальну ціну, не стимулює до збільшення виробництва продукції. Тому одним із факторів вискоєфективного виробництва є розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, створення оптових аграрних ринків.

Аналіз свідчить, що великі селянські (фермерські) господарства є найбільш ефективними. Тому необхідно всіляко сприяти створенню таких господарств за рахунок довгострокової оренди. При цьому, сплачуючи орендну плату за землю, фермер поповнює бюджет місцевих та селищних рад. Але діюча система отримання пакету документів при оформленні договорів оренди землі стримує розвиток фермерства як в області, так і в країні в цілому.

Ще не менш важлива проблема фермерів – доступ до фінансових ресурсів та пошук інвесторів. Здебільшого інвестиції фермерського господарства спрямовуються на придбання технічних засобів, технологічного переоснащення і капітальне будівництво. Є надія на комерційні банки, але вони дають кредити під великі відсотки (30% і більше). Тому необхідно

державі подбати про створення Аграрного банку, який би надавав кредити під 5-6% річних. Або вирішити цю проблему фермери можуть, створюючи кредитні спілки. І такий досвід в області вже є.

Система агрострахування, яка склалася в Україні, не відповідає сучасним вимогам. Якщо до 2008 року держава ще якось підтримувала агрострахування, то зараз в бюджеті коштів на це не має. Фермери до страхування ставляться з пересторогою, або й зовсім ігнорують. Бо якщо станеться якесь стихійне лихо, отримати кошти від страхової компанії дуже важко або й зовсім неможливо. Сподіваємося, буде ухвалений законопроект «Про особливості здійснення страхування сільськогосподарської продукції за державної фінансової підтримки».

З огляду на те, що в поєднанні в одній особі власника засобів виробництва та праці, працівника і менеджера, подальший розвиток фермерства набуває все більшої актуальності.

Фермерські господарства в основному відзначаються мобільністю, що означає високу готовність фермера брати участь у різноманітних проектах. Низька прибутковість сільськогосподарського виробництва стимулює фермерів до рішучих дій, розвитку різних форм кооперації, гнучкості у співпраці з партнерами. Тож нічого не залишається, як напружено працювати.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про фермерські господарства» № 973-IV від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1088.283.2&nobreak=1>.
2. Державний комітет статистики України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Розвиток фермерських господарств в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: <http://agroua.net./economics/>.
4. Тарас Тернівський. Українське фермерство: особливості, проблеми, перспективи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: http://a7d.com.ua/agropoltika/aktualna_tema/firsthands/1827-ukrayinske-fermerstvo-osoblivosti-problemi.html.
5. Хоменко О. Можливості розвитку фермерства В Україні: «бути чи не бути?» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: <http://ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/1125/1/Khomenko.pdf>.
6. Яворська Т.І. Фермерські господарства: недоліки та переваги сучасного розвитку [Текст] / Т.І. Яворська // Агроінком. – 2013. – № 7 – 9. – С. 51–57.
7. <http://minagro.gov.ua/node/3714>.